

Cabal de batalla

El Pla Hidrològic de la Conca de l'Ebre marca un cabal ecològic per al riu inferior al que li atorgava el Pla Hidrològic Nacional. La Plataforma en Defensa de l'Ebre ho interpreta com el pas previ per aprovar un nou transvasament i s'hi manifestarà en contra aquest diumenge, 30 de març, al Delta.

JORDI PLAY

Un pescador a l'alçada de Deltebre. Aquí la falca salina sempre permet pescar espècies d'aigua salada.

Fèia set mesos que la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre (CHE) havia aprovat el Pla Hidrològic de Conca 2010-2015 però el Consell de Ministres no el ratificava, tot i les multes de la UE per un endarreriment excessiu. En aquest temps, el Ministeri d'Agricultura d'Arias Cañete ha fet passes discretes per guanyar-se els regants del Delta –cosa que ha aconseguit només parcialment– i establir les bases del mercadeig de l'aigua entre conques hidrogràfiques, sense necessitat que in-

tervingui el govern espanyol. El mateix Arias Cañete que lluita testosterona com a ministre d'Aznar (seves són les frases “el Pla Hidrològic surt per collons” i “el PHN serà un passeig militar”) ha après a ser discret com a ministre del govern Rajoy. Però el seu objectiu, alerta la Plataforma en Defensa de l'Ebre (PDE), és el mateix.

Un altre pas de rosca. El Pla Hidrològic de la Conca de l'Ebre, aprovat pel Consell de Ministres el 28 de

febrer, tanca un pèl més l'aixeta al riu Ebre i, amb argücies mal dissimulades, redueix el cabal ecològic del riu –el mínim acceptable a la desembocadura– i augmenta de manera inversemblant les previsions de creixement del regadiu al llarg del seu recorregut. Així ho interpreta Susanna Abella, portaveu de la PDE: “Es fixen uns cabals que són insuficients, cabals ambientals més baixos que l'any 2000, quan es va aprovar el PHN d'Aznar. A l'aforament de Tortosa, que era l'últim punt on la CHE tenia

embocadura de l'Ebre. “Aquí –explica Abella– s’han inventat un punt imaginari a la desembocadura, on hi ha més cabal perquè hi ha els retorns de les aigües dels canals i dels pous. Però és un punt imaginari. El punt lògic per estudiar el cabal és Tortosa, que a l’any 2000 ja estava determinat. De Tortosa cap avall és un estuari.” A l’alçada del Delta, l’aigua no és tota dolça sinó que l’escassa força del riu deixa entrar el que s’anomena una falca salina, una llengua de mar salada que s’endinsa riu amunt per sota de l’aigua dolça (per ser salada i més densa).

Segons Abella, “la distància que assoleix la falca salina està en funció del cabal del riu: quan baixa molta aigua, la falca no passa de l’illa de Gràcia (a l’alçada de Deltobre); si hi ha menys cabal, arribaria a l’alçada d’Amposta (a 27 km de desembocadura) i, quan n’hi ha menys de 100 m³/s, arriba al Barranc de la Galera, que està entre Vinallop i Amposta (a 32 Km de la desembocadura)”.

Les raons que el nou cabal ecològic sigui encara més migrat que l’anterior estan, només aparentment, en l’ampliació de regadius. “El Pla de Conca preveu 445.000 noves hectàrees de regadiu, que se sumen a les 965.000 actuals. Aquestes 965.000 hectàrees s’han fet en tot un segle, per tant és totalment inversemblant que en dos anys, i amb les condicions econòmiques que estem, es plantegen fer-ne 445.000 de noves. Aquest és el quid de la qüestió. Tothom és conscient que no es faran aquestes hectàrees de regadiu però donaran drets d’aigua als regants, i amb la modificació de la llei d’avaluació ambiental que s’acaba de fer a final d’any, es permetrà als regants mercadejar amb aquesta aigua”.

La llei d’avaluació ambiental és una de les argücies que Arias Cañete ha anat desenvolupant discretament en els últims mesos: “Introdueix –explica Abella– dues esmenes, a partir del memoràndum Tajo-Segura, de manera que inclou la possibilitat que es puguin fer acords entre usuaris –receptors i donadors– de diferents conques i, si hi ha acord, no caldrà ni passar per cap Consell de Ministres”. S’obre, doncs, la possibilitat de fer transvasaments amb acords entre regants d’una conca i l’altra.

Mentrestant, Arias Cañete evita parlar de transvasament però fa referència a “infraestructures hidràuliques” i “ree-

quilibri de concessions”, eufemismes que bé podrien significar canonades i transvasaments. És l’opinió de Susanna Abella: “El president de la CHE diu que no vol cap transvasament –i jo ja m’ho crec que no en vulgui, essent del PAR–, però estan posant les condicions perquè es pugui fer aquest transvasament. La planificació espanyola i l’europea obliga a fer primer els plans de conca i cada riu diu que li sobra i què li falta i després es fa el Pla Hidrològic Nacional. En aquest pla de conca se sobrevaloren les hectàrees de regadiu per tenir-ne un excés i, en canvi, al Xúquer i al Segura, es posen un superàvit i un dèficit de 250 m³, a un, i 350 m³ a l’altre. Els números són semblants als del PHN. Per tant, si a uns els sobren i als altres els falten, quan Cañete parla de reequilibri de concessions, de què parla? Del mateix que el 2000; està parlant d’un nou transvasament. No dirà la paraula perquè fa pànic, però és això.”

Els guanys dels regants. Els regants sempre han tingut molt a veure amb els projectes de transvasament, tant amb el de Tarragona, el primer que es va fer, com el que preveia el PHN cap a Barcelona, pel nord, i València, Múrcia i Almeria, pel sud. Un total de 1.050 hm³. “La primera vegada que es va vendre, el 1981, van ser els presidents de les Comunitats de regants de l’Esquerra i la Dreta de l’Ebre, que van anar a Tarragona a dir-los: ‘Vosaltres teniu un problema d’aigua i nosaltres, un problema de diners’, de manera que es podia fer un intercanvi profitós. El 2000, Joel Bonet (dels regants de l’esquerra) i Manuel Masià (dels de la dreta) van anar a fer el mateix”. Els impulsors sempre havien estat els presidents de les comunitats de regants del mateix Delta.

La comunitat de l’Esquerra va canviar d’orientació i ara s’oposa a qualsevol mena de transvasament, però la de la Dreta, encara presidida per Manuel Masià, hi està d’acord. El que ara ha aconseguit Arias Cañete és implicar les comunitats de regants de la resta de la Conca Hidrogràfica. “Ara –confirma Abella– els altres regants de la conca diuen que volen sucra tots”.

La tàctica per vendre als regants –i al públic en general– els beneficis del nou Pla de Conca es va escenificar fa dos

autoritat, es fixaven 100 m³ per segon i ara es fixa un cabal discontinu d’entre 80 i 150 m³/s que implica que el valor mitjà serà de 95 m³/s. Podem afirmar, doncs, que el cabal serà inferior al que es va posar el 2000. Si aleshores era insuficient, ara encara és més insuficient perquè els requeriments ambientals són més estrictes”.

Per ordinar aquest engany, el pla de conca ja no es fixa en l’aigua que passa a l’alçada de Tortosa sinó que calcula la sortida d’aigua a la mateixa des-

mesos, el 24 de gener, a les Jornades sobre barreres salines i defensa del Delta a Amposta. Un testimoni que vol mantenir l'anonimat explica a EL TEMPS les contradiccions d'aquell acte en què es va prometre una barrera submarina per evitar la salinització del Delta.

“La jugada dels regants va ser una sorpresa d'última hora. Van convocar les Jornades sobre salinitat a Amposta fa poc. Vam veure clar que escenificaven la presentació de la barrera antisalina, que és la manera de comprar els regants –però només els de la dreta de l'Ebre, perquè els de l'esquerra no s'hi han sumat– i poder dir que hi ha algú a favor del pla alhora que aparenten que, amb la barrera salina eviten la salinització.”

Segons aquest testimoni, un ecologista històric de les Terres de l'Ebre, a les Jornades s'hi presentaven estudis científics que contradieien la tesi del ministeri sobre la barrera antisalina: “Fan servir l'excusa que, amb la barrera antisalina, s'evitarà la salinització i per tant es poden reduir els cabals, però la relació entre la falca salina i la salinització dels arrossars no existeix. La salinització depèn d'una altra cosa i, a més, va quedar clar a les mateixes jornades perquè Manuel Masià havia encarregat un informe al CEDEX, un institut públic d'enginyeria de Madrid dependent del Ministeri de Foment. Julián Martínez, un agrònom que ja havia fet estudis al Delta, va explicar tècnicament que la salinització dels arrossars està motivada perquè és un terreny salí, però no té res

a veure amb el riu. Com a l'Albufera: com el Delta està inundat d'aigua dolça i el terreny està més alt que el riu, l'aigua va sempre dels arrossars cap al riu, per tant, l'aigua salada, que entra del mar a una certa fondària, no pot afectar els arrossars. Quan el nivell del riu està molt alt, és perquè baixa molta aigua i, en aquest cas, la falca salina encara és més petita. Per tant, la manera de protegir el delta de la salinització és continuar posant aigua dolça als arrossars, però la barrera no faria res en aquest sentit. Davant dels seus nassos, amb diners seus, Julián Martínez explica això i, tot seguit, el ministeri encara té la barra d'anunciar que faran la barrera salina –que no servirà absolutament per a res, com no sigui per justificar el pla de conca i que algú s'embutxaqui diners”.

La barrera antisalina és una mena de barrera mòbil. Com l'aigua salada entra per la part de baix del riu –i a sobre hi ha sempre una capa d'aigua dolça de dos o tres metres com a mínim–, es pretén instal·lar la barrera al fons del riu. Seria abatible i, per evitar l'entrada d'aigua salada, només caldria aixecarla, però sense que sobresurti mai per dalt. “La volen posar a quatre o cinc quilòmetres de la desembocadura –explica el testimoni anònim– però al Delta no té sentit. Ells posen l'exemple del delta del Po, perquè allà, en temps de Mussolini, van extreure aigua subterrània del delta perquè era rica en metà i, com a conseqüència, el terreny s'enfonsa –cosa lògica perquè, en un delta, l'ai-

gua és estructural. En uns trenta anys, el delta del Po s'ha enfonsat dos o tres metres i està tot per sota del nivell del mar i del riu. En aquestes condicions sí que l'aigua del mar pot entrar, perquè el terreny està per sota del nivell del riu i de la falca salina. Però al delta de l'Ebre no passa. La falca salina és un fenomen normal dels estuaris. Quan porten poca aigua és normal. I el fet que entri l'aigua del mar és un indicador que baixa poca aigua dolça, però no passa res”.

Històricament només s'ha produït un incident per la falca salina, en una llarga temporada de sequera, el 1989 i 1990, que va permetre l'entrada d'aigua salada massa temps. En aquell cas, va arribar a salinitzar pous propers al riu i això va provocar que, en una granja de pollastres que s'abastia d'un aquífer salinitzat, es moriren tots els pollastres en beure l'aigua salada.

Aquest ecologista opina que, en el passat, la PDE ha fet posat molt èmfasi en la problemàtica de la falca salina i ara el ministeri prova de contrarestar-ho amb l'invent de la barrera antisalina: “Hi ha molts més problemes lligats a la manca de cabal i més importants que la falca salina: el problema dels sediments, de les espècies i els hàbitats, les pesqueries... No ho podem focalitzar tot en falca salina com s'ha tendit a fer perquè ara el govern espanyol diu que resoldran això i s'acabaran les conseqüències negatives d'un cabal molt baix”.

Les eleccions valencianes. El mateix testimoni opina que la UE tampoc

JORDI PLAY

El canal de l'esquerra de l'Ebre, ara sec per manteniment. Al mig, Susanna Abella, portaveu de la Plataforma en Defensa de l'Ebre, a l'embarcador

permetria construir la barrera antisalina i opina que, en el fons, és un intent del govern del PP per mantenir la Generalitat Valenciana en mans del seu partit –i potser acabar fent un transvasament a l'estil “passeig militar”:. “Tampoc no crec que acabin fent la barrera. La UE segurament s’hi oposaria, hi ha la Xarxa Natura 2000 que protegeix el Delta, etc. No podrien fer-ho. És més un intent de començar a veure si els regants s’avenen al joc, però en el moment que això es transformés en un pla hidrològic, aquí els regants no s’atrevirien. El que poden fer és intentar-ho per la força. Ara que al País Valencià es veu que pot haver-hi un canvi de govern, el PP treu els dos temes que li donen més vots: aigua i llengua. Si ho mouen abans de les eleccions valencianes, ja en treuen un rèdit electoral. Crec que tot és estratègia amb vista a les eleccions valencianes. Però de possibilitats que ho facin, no n’hi ha gaires”.

A diferència d’anteriors episodis, la Generalitat de Catalunya s’ha oposat frontalment a un cabal ecològic tan minso i no acceptaria una altra vegada res semblant a un transvasament.

Queda la possibilitat que els regants de la Dreta de l'Ebre hi estiguin interessats però no resistirien la pressió de les Terres de l'Ebre. “Els regants estan molt en minoria. Al final són quatre gats. Ni políticament ni socialment no hi hauria disposició a acceptar això a les Terres de l'Ebre ni a Catalunya. Poden, això sí, intentar imposar-ho una altra vegada

L'amenaça que el Pla de Conca amagui un nou intent de transvasament la reforcen una llei d'avaluació ambiental que permet "reequilibrar conques" i la promesa de la barrera antisalina.

a l'estil Cañete. Fer venir les màquines i intentar-ho. Segur que és el que tenen al cap de fer. Una altra cosa és que se'n surtin”.

Per al 30 de març, a Deltebre, la PDE ha convocat una manifestació contra el Pla Hidrològic de Conca sota el lema “L'Ebre sense cabals és la mort del Delta”. Sortirà de Sant Jaume d'Enveja a les 11.30, superarà el nou pont que travessa el riu i desembocarà a l'ajuntament de Deltebre.

Susanna Abella insisteix que la PDE no està en contra dels regadius ni dels regants. “Nosaltres no estem dient que no es regui sinó que no es pot especular amb una aigua que no és de ningú. L'aigua no és dels regants. Els regants paguen per l'explotació de l'aigua (la llum, el manteniment, alguna petita reparació) però els canals, les grans infraestructures i l'aigua no les paguen. Per tant, no tenen dret a comercialitzar-la i fer-hi negoci”.

I, fent servir exemples que qualsevol ebrenc pot observar a la seva terra, recorda que l'aigua que desemboca al mar no es perd: “És un recurs natural que compleix altres funcions i que també forma part del teixit productiu riu avall. L'aigua que baixa pel riu genera una producció pesquera totalment demostrada, tot i que no hi hagi cap interès per part de la CHE o el ministeri de fer treballs d'investigació sobre això. Enguany ha estat exemplar: la producció d'angula ha estat de les més abundants perquè el riu va portar aigua; els musclos, exquisits, més bons que mai; i, quan han assecat els canals, i han recollit el peix que hi queda viu, aquest any ha estat dels únics que els peixos autòctons han superat els al·lòctons.”

d'Amposta. La N-340, al seu pas sobre l'Ebre, a l'alçada de la capital del Montsià.